

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1949

ΑΡΙΘ. 91

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Α'

Σε όλους τους πολέμους του "Εθνους μας, το Πνεύμα ήταν δύναμις κι' οδηγός κι' αγωνιστής. Μά σε τουτον τον άγωνα το Πνεύμα είναι το πᾶν. Σε τουτον τον άγωνα μας κύριο αντίπαλο δέν έχομε πιά ένα λαό αλλά μιὰ κοσμοθεωρία που έκίνησε λαούς έχθρους μά—το χειρότερο—έκαμε έχθρους του έθνους και στρατιώτες του όλέθρου τὰ ίδια μας τ' αδέλφια. Σε τουτον τον άγωνα άγωνίζεται το Πνεύμα. Τήν νίκη θα τήν δώση το Πνεύμα και το όλο νόημα του άγώνος θα το νοιώση μόνο εκείνος που θα νοιώση τί άποφασιστική δύναμι είναι το Πνεύμα.

"Ετσι, ό άγώνας του "Εθνους τούτου, προβάλλει από τήν πρώτη στιγμή όπως είναι στην πραγματική του ύπόστασι. Άγώνας του Πνεύματος, δηλαδή άγώνας της πίστεως στην δύναμι του Πνεύματος. Κι' άπ' αυτό δείχνηται άμέσως, τί πρέπει να κάμωμε για να κερδίσωμε τον άγωνα αυτόν. Πριν άπ' όλα πρέπει να ξεπεράσωμε τον ύλισμό που βρίσκεται σαν τοξίνη μέσα στον όργανισμό του "Εθνους και έπιμένει ν' άγνοη τήν πνευματική δυναμικότητα. Θα ύπερνικήσωμε τήν ύλιστική αυτή αντίληψη, θ' άγωνισθούμε όχι σαν «σάρκες», άς μου έπιτραπή ή έκφρασις, σαν τομάρια που τρέμουν

τον θάνατο, αλλά σαν πιστοί.

Τὰ παραπέρα έρχονται μόνο τους, άναγκαστικά, σαν τύπος μαθηματικός. Στον άγωνα τουτον, άγωνα για τήν ζωή ή τον θάνατο του "Εθνους, νίκη ίσον: ν' άγωνισθούμε σαν άληθινά πνευματικοί άνθρωποι. Το έπιστέψαμε αυτό; Ένικήσαμε κι' όλας! Δέν το έπιστέψαμε, και καταγινόμαστε στις «όρθολογιστικές» έξυπνάδες, κλείνοντας, στ' όνομα του «όρθου λόγου», τὰ μάτια μπροστά στον παγκόσμιο σεισμό που έφερε ή πνευματική τιτανομαχία των ήμερών μας; Τόσο το χειρότερο! Μά, φυσικά, για μάς τόσο το χειρότερο! "Οχι για το Πνεύμα ή τους πνευματικούς νόμους που γράφουν τήν ιστορία! Για μάς που θάμαστε μακριά από τήν τελική Νίκη, όσο κι' αν είμαστε φορτωμένοι από τις ύπέροχες νίκες που μάς δίνει, τήν μιὰ μετά τήν άλλη, το τίμιο αίμα που χύνεται στον μαχών τὰ πεδία.

«Τί πρέπει να κάμωμε, ώστε να μην πάη χαμένο το τίμιο αίμα που χύνεται, για να έχωμε ένα αύριο καλύτερο από το σήμερα;» Με αυτό το έρώτημα έτελειώσαμε το προηγούμενο άρθρο. Και το έρώτημα αυτό σημαίνει: Πώς θα αξιοποιήσωμε πνευματικά τις νίκες που μάς χαρίζουν οι θυσίες των άγωνιστών μας, για να κερδίσωμε όχι μόνον τις νί-

καὶ ὅτι, ὅλοι ἑμεῖς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ κόμμα, ὅπου μπορεῖ ν' ἀνήκη ὁ καθέννας μας, εἴμαστε ὅμως ἐνωμένοι στὰ πνευματικὰ κριτήρια. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅτι σημειώνομε τώρα τὴ συμπεριφορὰ τοῦ καθενὸς, τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸν παλμὸ τοῦ λαοῦ, γιὰ τὸν ἀγῶνα μας, καὶ ὅτι ὅλοι ἐκείνοι ποὺ μᾶς κάνουν τὸν πόλεμον τῶν νεύρων, κάθε τόσο, ὅλοι αὐτοὶ θὰ ἔλθουν αὔριο καὶ θὰ ζητήσουν τὴν ψήφο μας. Καί, νὰ τὸ ξέρουν, ὅτι δὲ θὰ τὴν πάρουν τὴν ψήφο μας αὐτή. Καὶ ὅτι θὰ τοὺς χτυπήσωμε. Διότι ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα μπορεῖ νὰ ψηφίσωμε ὅποιονδήποτε, — αὐτὸ εἶναι χωριστὴ δουλειὰ τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς — ἀλλὰ πάντως δὲν θὰ ψηφίσωμε αὐτοὺς ποὺ δείχτηκαν ξένοι, τόσο ξένοι, πρὸς τὸν παλμὸ τοῦ λαοῦ στὸν ἀγῶνα του μὲ τὸν θάνατο.

Μὰ θὰ προχωρήσωμε πάρα - πέρα. Θὰ τοὺς ξυπνήσωμε τὸ πνευματικὸ ἐνδιαφέρον, θὰ ἐνισχύσωμε ὅ,τι καλὸ ὑπάρχει μέσα τους, θὰ τοὺς κάνωμε κι' αὐτοὺς νὰ νοιώσουν τὴν πνευματικὴ αὐτὴ ζωὴ καὶ νὰ στρατευθοῦν στὴν ἐπιστράτευσι αὐτή, ποὺ θὰ εἶναι ἀληθινὴ πνευματικὴ ἐπιστράτευσις καὶ θὰ φέρῃ τὸν ἀληθινὸ ἐθνικὸ συναγερμὸ (3).

(3) Κατὰ τὰ λοιπά, θὰ παραπέμψωμε στὸ ἄρθρο μας «Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ» ποὺ ἔχει δημοσιευθῆ στίς «Ἄκτινες» 1945, σελ. 163 ἐπ. καὶ σὲ χωριστὸ φυλλάδιον: Π. Μελίτη, Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ, ἔκδ. «ἡ Δαμασκός». Ἀθῆναι 1947.

Ζ'

Ἄν, ἐκατὸ τόσα χρόνια τώρα, ἀντὶ νὰ γκρεμίζωμε, ἐχτίζαμε, ἐτροφοδοτούσαμε πνευματικὰ τὸ Ἔθνος, ἐνισχύαμε τὴν πανοπλία του, τὸ εἴχαμε ἔτοιμο γιὰ τὸν πνευματικὸ τοῦτον ἀγῶνα, ποὺ εἶναι ζωῆς καὶ θανάτου πάλη!

Μὰ ὅ,τι δὲν ἔγινε ἔως τώρα πρέπει νὰ γίνῃ τώρα. Μὲ καινούργιες ψυχὲς θὰ φέρωμε μιὰ καινούργια Ἑλλάδα στὸν ἀγῶνα καὶ στὴν Νίκη.

Καὶ ἡ πνευματικὴ κατεύθυνσις τοῦ ἀγῶνος καὶ ἡ ἀξιοποίησις τῆς πνευματικῆς Νίκης — τῆς Νίκης πέρα γιὰ πέρα — εἶναι τὸ χρέος ὅλων μας καὶ τὸ μέλημά μας τὸ καθημερινό, ὁ ἀγῶνας μας.

Καὶ μὲ τὸ φῶς τέτοιου ἀγῶνος κ' ἡ ἔρευνα τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος, πρέπει τώρα νὰ πάρῃ τὴν συνέχεια τῆς μὲ νέα δύναμη καὶ νέα ὁρμή. Κι' ἡ στήλη τούτη θὰ γυρίσῃ πάλι στὸ σπουδαστήριον καὶ στὴν μελέτη τῶν τόσων εἰδικωτέρων ζητημάτων ποὺ περιμένουν — οὐρὰ ὀλόκληρη — καὶ συναπαρτίζουν τὸ κοινωνικὸ ζήτημα.

Θὰ συνεχίσωμε λοιπόν. Μὰ πρὶν συνεχίσωμε, ἄς σταθοῦμε μιὰ στιγμὴ. Μ' ὄλο μας τὸν νοῦ, μ' ὄλη μας τὴν ψυχὴ, μ' ὄλη μας τὴ δύναμι, ἄς ἐπαναλάβωμε τὸ ἱερὸ σύνθημα, τὴν ἐπιτακτικὴν προσταγὴν:

Πρέπει, αὐτὴ τὴ φορά, νὰ μὴν πάῃ χαμένο τὸ τίμιον αἷμα ποὺ χύνεται σήμερα, γιὰ νὰ ἔχωμε ἕνα αὔριον καλύτερον ἀπὸ τὸ σήμερα!

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ

κες, μὰ τὴν ὀριστική, τὴν πλήρη, τὴν ἀκατάλυτη νίκη.

Καὶ ἡ προσταγή ποῦ ἀκούεται μέσα μας, μόλις θέσωμε τὸ ἐρώτημα, εἶναι τούτη: Πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦμε στὸ πεδίο τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος, ὥστε, αὐτὴ τὴ φορά νὰ ξεπεράσωμε τὸ τραγικὸ σημεῖο τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας. Καὶ τὸ τραγικὸ αὐτὸ σημεῖο δὲν εἶναι, ὅτι ἡ Ἑλλάς χάνει τοὺς πολέμους ποῦ ἀναγκάζεται νὰ κάνη, χιλιάδες χρόνια τώρα. Ἰσα-ἴσα, εἴμαστε συνειθισμένοι νὰ κερδίζωμε στοὺς πολέμους. Τὸ τραγικὸ ἔρχεται κατόπιν. Ὅταν βλέπωμε, ὅτι ἐνῶ κερδίζωμε τοὺς πολέμους, χάνομε τίς νίκες. Μᾶς φεύγουν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μας. Τίς ἀφήνομε νὰ σκορπίσουν, νὰ ἐξανεμισθοῦν καὶ ν' ἀφίσουν τὸ ἔθνος τοῦτο, δυστυχισμένο πάλι πάνω στίς δάφνες του.

Τούτη τὴ φορά ὁμως πρέπει νὰ νικήσωμε μὲ τρόπο ὀλότελα διαφορετικό. Πρέπει ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦτον νὰ βγῆ μιὰ Νίκη τοῦ Ἔθνους ἀληθινὰ ἄπτερη, ὅπως τὴν εἶχαν ὄνειρευθῆ—ἀλλὰ δὲν τὴν εἶχαν ἰδῆ—οἱ πρόγονοί μας, ὅπως εἶναι ἐπιταγὴ τῶν καιρῶν νὰ τὴν κερδίσωμε τώρα. Στὸν ἀγῶνα τοῦτον τοῦ Ἔθνους μας, ζωῆς ἢ θανάτου ἀγῶνα, πρέπει νὰ βγῆ βέβαια νικητῆς ἢ ζωῆ, μὰ ὅχι σὰν ἀπλή ἐπιβίωσις ἐνὸς ἐτοιμόρροπου πάλι ὀργανισμοῦ. Μιὰ καινούργια ζωὴ θὰ εἶναι ὁ νικητῆς σὲ τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Τὸ τίμιον αἷμα τῶν ἀγωνιστῶν μας καὶ τῶν καιρῶν ἡ ἀδυσώπητη ἀνάγκη, ἐνώνονται στὴν ἴδια προσταγή, ποῦ εἶναι τὸ χριστιανικὸ σύνθημα: «Ἴνα ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν»!

Στὸν ἱερὸ πόθο, στὴν ἱερὴ ἀπόφασι, νὰ γίνη πραγματικότης ἡ προσταγή αὐτή, εἶναι, βέβαια, σύμφωνη κάθε ἐλληνικὴ καρδιά. Ὅμως, γιὰ νὰ μπορέση νὰ ἐκπληρωθῆ ὁ πόθος αὐτός, πρέπει, εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη, νὰ συμφωνήσωμε ὅλοι καὶ σὲ τοῦτο: Τὴν καινούργια αὐτὴ ζωὴ δὲν θὰ τὴν

ἀρχίσωμε ἅμα νικήσωμε, ἀλλὰ γιὰ νὰ νικήσωμε. Ἡ καινούργια μέρα δὲν θὰ εἶναι ἡ ἐπαύριον τῆς νίκης· πρέπει νὰ τὸ χωνέψωμε αὐτό· ἡ καινούργια ἡμέρα θὰ εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ ἀγῶνος ποῦ θὰ φέρη τὴν νίκη.

Β'

Καὶ τὸ πρῶτο ποῦ πρέπει νὰ κάμωμε, ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς καινούργιας αὐτῆς ἡμέρας τοῦ πνεύματος, πρέπει νὰ εἶναι ὁ καθαρμός. Κι' ὁ καθαρμός πρέπει νὰ γίνη μὲ τὴν κατ' ἐξοχὴν πράξι τοῦ πνευματικοῦ ἠρωϊσμοῦ, τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐνοχῆς.

Ὁμολογία ὄλων μας. Δὲν διστάζω νὰ πῶ, ὁμολογία τῶν Χριστιανῶν, πρῶτα-πρῶτα. Συνειθισμένη εἶναι ἡ στήλη τούτη, συνειθισμένοι οἱ ἀναγνώσται τοῦ περιοδικοῦ τούτου, μὲ τὸ «κατηγορῶ τοὺς Χριστιανούς», ποῦ τὸ ἀπαγγέλλουν οἱ ἴδιοι οἱ Χριστιανοί (!). Μὰ ἡ ὁμολογία αὐτὴ πρέπει νὰ πάρη ἕκτασι γενική. Ὅσοι διεκδικοῦν τὴν πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου πρέπει νὰ σταθοῦν πρωτοπόροι στὸν καθαρμό, κι' αὐτὴ ἡ πρωτοπορεία θὰ εἶναι ὁ τίτλος γιὰ τίς πνευματικὲς ἡγετικὲς διεκδικήσεις τους.

Ἡ ὁμολογία αὐτὴ, ὁμολογία ὄλων μας, θὰ εἶναι ρητὴ κι' ἀπερίφραστη. Κι' ὅσοι δὲν σταθήκαμε στὸ στρατόπεδο τῶν ἀρνητῶν, δὲν ἐκάναμε ὁμως ὅ,τι μπορούσαμε νὰ κάνωμε, σὰν στρατιῶτες τοῦ Πνεύματος, γιὰ τὸν πνευματικὸ ἐπισιτισμὸ τοῦ λαοῦ μας, ὥστε ὁ ὄλεθρος νὰ μὴν βρῆ, τροφὴ του κι' ἀποκοῦμπι του, τὴν πνευματικὴ μας ἀβιταμίνωσι. Κι' ὅσοι ἐδούλεψαν—καὶ μὲ θυσίες, ἔστω—στὸ πνευματικὸ ἔργο, κι' αὐτοὶ ἀκόμα πρέπει νὰ ἐνωθοῦν στὴν κοινὴ ὁμολογίαν ἐνοχῆς. Γιατί κι' ἂν προσέφεραν πολλὰ, δὲν προσέφεραν ὁμως τὸ

(1) Βλ. «Ἀκτίνες» 1947, σελ. 241-245, 289-294.

πάν, ὄλη τους τὴν δύναμι, ὄλη τους τὴν ζωὴ. Κι' ὅποιος στὸν ἀγῶνα αὐτὸν μπορεῖ νὰ προσφέρῃ χίλια καὶ προσφέρει μόνο ἐννιακόσια ἐνενηντα ἑννέα, εἶναι λιποτάκτης. Εἶναι κι' αὐτὸς ἠθικὸς αὐτουργὸς γιὰ τὰ ἐγκλήματα ποὺ προκαλοῦν τὴν φρίκη καὶ τὸν ἀποτροπιασμὸ ὄλων μας.

Ἄν, ἀλήθεια, εἶχαμε κάνει ὄλοι τὸ χρέος μας! Ἄν τόσα χρόνια, τόσες γενεές, ἀντὶ νὰ γκρεμιζώμε καὶ νὰ ὑπονομεύώμε καὶ νὰ χλευάζώμε ὄ,τι ἦταν ἡ ὑπόστασις τοῦ Ἔθνους μας — ἢ νὰ κλεινώμαστε στὸ καβουκι μας, στὸν ἐλεφάντινο πύργο, ὄπως πολὺ σωστά κατηγόρησε ὁ Georges Duhamel — ἂν ὁ ἀγῶνας μας ἦταν, πῶς θὰ τονώνώμε ὄλο καὶ περισσότερο τὴν πνευματικὴ δυναμικότητα τοῦ ἔθνους... Νομιζετε, λοιπόν, πῶς σήμερα ὁ ὄλεθρος θὰ μποροῦσε νὰ κάμῃ αὐτὸ ποὺ ἔκαμε, μὲ μοναδικό του στήριγμα τοὺς ἐγκληματίες τοῦ κοινοῦ δικαίου, ποὺ ἔβγαλε ἀπὸ τίς φυλακὲς Συγγροῦ; Ἐὰν τόσο καιρὸ, οἱ «πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην» εἶχαν ὄδηγηθῆ «ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὄδάτων», ἂν τὰ μάτια εἶχαν ἀνοίξει, ἂν τὸ στράτευμα τοῦ Πνεύματος ἦταν ἔτοιμο, ἂν, στὸ πρῶτο ξεκίνημά του, ὁ ὄλεθρος ἔβλεπε ἀντιμέτωπο ἕνα γενικὸ πνευματικὸ συναγερμό! Ἄν, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τίς ἐπίσημες ἀρμοδιότητες, εἶχαμε ὄλες τίς ἱκανότητες, ὄλες τίς εἰδικότητες, ὄλα τὰ ταλέντα σὲ μιὰ τέτοιαν ἀληθινὴ πνευματικὴ ἐπιστράτευσι...!

Μὰ ἐμεῖς... Ἐμεῖς ἐμοιάσαμε μὲ τὸν στρατιώτη, ποὺ πᾶνω στὴ μάχη ἄφισε νὰ τοῦ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια τὸ ὄπλο του. Φοβερὸ τὸ ἐγκλημα. Μὰ, ἀντὶ νὰ θρηνοῦμε, ἂς μὴν χάνωμε στιγμὴ γιὰ τὴν ἐπανόρθωσι. Ἄς ξεκινήσωμε μὲ τὴν βασικὴ πνευματικὴ ἐκδήλωσι, τὴν ὄμολογίαν τῆς ἐνοχῆς, κι' ἂς ριχθοῦμε μ' ὄλη μας τὴν δύναμι στὸν ἀγῶνα.

Καὶ ἂς μὴ φοβηθοῦμε, πῶς τάχα εἶναι, τώρα πιά, πολὺ ἀργά. Ποτὲ

δὲν εἶναι πολὺ ἀργά γὰ τέτοια ἀγωνιστικὴ ἐξόρμησι. Κι' ἔπειτα, τοῦτος ὁ ὑπέροχος λαός, εἶτε μὲ τὸ χακί, εἶτε μὲ τὰ πολιτικά, εἶτε στὰ βουνά, εἶτε στὶς πόλεις, μὲ τὸν ὑπέροχον ἀγῶνα του, μὲ τὴν ἀπίστευτη, ἀλήθεια, πνευματικὴ του ζωτικότητα, μᾶς ἔδωσε καὶ μᾶς δίνει ἀκόμη τὸν καιρὸ, τὴν προθεσμίαν, νὰ ξυπνήσωμε, νὰ γυρίσωμε στὶς τάξεις μας, νὰ κάμωμε, τώρα τοῦλάχιστον, αὐτὸ ποὺ δὲν εἶχαμε κάμει ὄς τώρα.

Ὅχι! Δὲν εἶναι πολὺ ἀργά! Δὲν ἔχομε δευτερόλεπτο νὰ χάσωμε, ἔχομε ὄμως τὸν καιρὸ ποὺ εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ νὰ πάρωμε πίσω τὸν πνευματικὸ ὄπλισμό ποὺ ἀφίσαμε νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰ χέρια μας. Εἶναι ἀκόμα καιρὸς, ἀλλὰ εἶναι πιά καιρὸς, ἢ πνευματικὴ ἠγεσία νὰ κόμῃ τὴν ὄμολογίαν ποὺ θὰ εἶναι τὸ σάλπισμα τοῦ πνευματικοῦ συναγερμοῦ!

Γ'

Ἄπὸ τὸ 1848, ποὺ ἐκυκλοφόρησε τὸ Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο, ἑκατὸ χρόνια τώρα, ὁ κομμουνισμὸς ἐργάζεται ἐντατικὰ γιὰ νὰ συγκροτήσῃ τὸ σύστημά του, τὴν κοσμοθεωρίαν του νὰ τὴν ὑποβάλλῃ στὶς μᾶζες, νὰ τὴν ἐπιβάλλῃ στοὺς λαούς. Ἄπὸ τὸ 1917, ἀπὸ τὴν Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάστασι ὄς τώρα, τριάντα δύο πὲς χρόνια, νύχτα μέρα ἀπὸ τὸν Στάλιν ὄς τὸν τελευταῖο «καθοδηγητὴ» δουλεύει ὁ κομμουνισμὸς, ὄπου καθεστῶς κι' ὄπου «παρανομία», γιὰ νὰ ἔχῃ ὁ κάθε «σύντροφος» καὶ νὰ τὴν ἔχῃ χωνεμένη ὄς τίς τελευταῖες λεπτομέρειες, τὴν κοσμοθεωρίαν, ποὺ τοῦ δίνει τὴ βᾶσι γιὰ τὸν ἀγῶνα του. Καὶ τώρα, στὴ μάχη τούτη γιὰ τὸν ἀφανισμό τοῦ ἔθνους, ὁ κομμουνισμὸς τὴν διαφώτισι, τὸ ἔντυπο τόχει πλάϊ στὸ πολυβόλο καὶ τὴν νάρκη ὄπλο γιὰ τὸν ἀγῶνα του: μαζί μὲ τὰ κάθε λογῆς λάφυρα, οἱ στρατιῶτες μας ποὺ αἰχμαλωτίζουν συμμοριτικὲς ὄμάδες μαζεῦουν βουνά ἀπὸ ἔντυπα,

ὀκάδες ἀπό... τυπογραφικὰ στοιχεῖα. Γιατί ὁ κομμουνισμὸς ξέρει τί ἀποφασιστικὴ σπουδαιότητα ἔχει, γιὰ τὸν πόλεμο ποὺ μᾶς κάνει, τὸ θεμέλιο, ἡ βάσις του, ἡ κοσμοθεωρία του.

Ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ τὸ πρῶτο βῆμα, τὴν ὁμολογία τῆς ἐνοχῆς — ἄς ποῦμε καλύτερα τὴν χριστιανικὴ λέξι, τὴν μετάνοια — κατακάθαρο φαίνεται τὸ δεύτερο βῆμα ποὺ ἐπιβάλλεται νὰ κάμωμε. Καιρὸς νὰ τὸ καταλάβῃ ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου καὶ νὰ δώσῃ νὰ τὸ καταλάβῃ κι' ὁ ἀγρότης μὰ κι' ὁ ὑπουργὸς κι' ὁ φαντάρος μὰ κι' ὁ στρατηγός: Ὁ κομμουνισμὸς μπόρεσε νὰ σταθῇ γιατί εἶναι μιὰ ὀλοκληρωμένη κοσμοθεωρία. Καὶ τὸ ἔθνος μᾶς θ' ἀντιτάξῃ στὸν ἐχθρὸ του τὴν ἰδική του κοσμοθεωρία γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ κάμῃ τὸν πνευματικὸ τοῦ πόλεμο ποὺ θὰ φέρῃ τὴν Νίκη (εἶπαμε, τὴν ἄπτερη Νίκη) στὸν ὄλον ἀγῶνα. Στὴν ὑλιστικὴ κοσμοθεωρία τοῦ ὀλέθρου θ' ἀντιτάξωμε τὴν πνευματικὴ μᾶς κοσμοθεωρία. Τὴν κοσμοθεωρία τῆς ζωῆς. Τὴν κοσμοθεωρία τῆς ἀλήθειας.

Δὲν ἔχομε καμμιάν ἀνάγκη νὰ καταρτίσωμε, τώρα, ἐπειγόντως καὶ ἐκ τοῦ προχείρου, μιὰ τέτοια κοσμοθεωρία, ὅπως φαίνεται νὰ νομίζουν μερικοί. Τὴν ἔχομε ἔτοιμη. Εἶναι, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν διάκρισι τοῦ Rickert, ἡ κοσμοθεωρία τοῦ ζωντανοῦ ἀνθρώπου κι' ὅταν δὲν εἶναι γνωστὴ σὰν κοσμοθεωρία τῆς συστηματικῆς φιλοσοφίας. Εἶναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ ζωντανοῦ ἔθνους, εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἔθνους μᾶς. Αἰώνων σοφία, σὲ θαυμαστὴ σύνθεσι, μᾶς τὴν ἐτοίμασε. Μαρτύρων αἷμα μᾶς τὴν ἐφύλαξε ἀπὸ τὸν διώκτη. Γενεῶν ἀγῶνες τὴν ἔφεραν ὡς ἐμᾶς. Τοῦ λαοῦ μᾶς τὸ χτυποκάρδι εἶναι τὸ περιεχόμενό της. Οὐράνια ἀποκάλυψις καὶ σκληρὴ μὰ δοξασμένη ἐμπειρία ἐνώνονται στὰ διδάγματά της. Εἶναι ἡ ὑπόστασις μᾶς. Ἀπὸ τὴν κούνια ὡς τὸν τάφο. Καὶ πέρα ἀπὸ τὸν τάφο. Ναί! Καὶ πέρα ἀπὸ τὸν τάφο!

Ὁνειρεύονται μερικοὶ ἕναν ἐθνικισμὸ χωρισμένο ἀπὸ ὅ,τι ἀποτελεῖ, χιλιάδες χρόνια τώρα, τὴν πνευματικὴν ὑπόστασι τοῦ ἔθνους μᾶς. Φαντόζονται ἕναν Ἑλληνισμὸ χωρισμένο ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ Πίστι. Θέλουν, λέει, τὸν Ἑλληνισμὸ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοὺς ἐνοχλεῖ ὁ Ἑλληνισμὸς, ποὺ ἄκουσε τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου καὶ τὸ σκόρπισε τὸ κήρυγμα αὐτὸ γύρω - γύρω στὸν πλανήτη μᾶς, θεμέλιο τοῦ νεώτερου πολιτισμοῦ. Τὶ ἐγκληματικὴ φαντασιοπληξία! Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ τί γίνεται ἢ ὑποτίθεται ὅτι γίνεται, σ' ἄλλες χώρες, σ' ἐμᾶς ἐδῶ Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς εἶναι δύο ἔννοιες, μὰ ἕνα καὶ ἀδιάσπαστο βίωμα. Παραπολὺ αἷμα χύθηκε, παραπολλοὶ ἀγῶνες ἔγιναν, παραπολλὴ εὐγενικὴ ἔνδοξη καρποφορία σ' ὅλες τίς ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ σωρεύτηκε, ὥστε νὰ μὴ μπορῇ πιά νὰ ἀγνοήσῃ κανεὶς τὴν ἐνότητα αὐτῆ. Ἑλληνισμὸς χωρισμένος ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ εἶναι κάτι τὸ ὀλότελα ξένο πρὸς τὴ ζωὴ, τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους. Δὲν μπορεῖς νὰ χτυπήσῃς τὴν χριστιανικὴ ὑπόστασι, τὴν χριστιανικὴ πίστι τοῦ ἔθνους, χωρὶς νὰ χτυπήσῃς συγχρόνως τὴν ἑλληνικὴ του ὑπόστασι.

Καί, γιὰ νὰ εἶμαστε πιὸ ἐξηγημένοι: Τὴν χριστιανικὴ Πίστι τὴν χτυπᾶς — καὶ ἐπομένως χτυπᾶς καὶ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ ζωὴ ἢ γιὰ θάνατο — καὶ ὅταν ἀκόμα θέλῃς νὰ ἀδιαφορῆς καὶ νὰ ὑποτιμᾶς τὴν ἀξία τῆς Πίστεως αὐτῆς καὶ τὴν σπουδαιότητά της. Γιατί ἔτσι τὴν ὑπονομεύεις μέσα στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἀφοπλίζεις πνευματικὰ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπιβίωσι τοῦ ἔθνους, καὶ γιὰ τὴν ἰδικὴ σου ἐπιβίωσι ἀκόμα.

Μὰ καὶ κάτι ἄλλο: Βέβαια, ὁ Παρθενῶν εἶναι τὸ αἰώνιο σύμβολο τοῦ ἑλληνικοῦ θαύματος, τὸ καύχημα καὶ τὸ καμάρι τοῦ ἔθνους μᾶς σ' ὄλους τοὺς αἰῶνες. Μὰ πρέπει νὰ εἶσαι σὲ θέσι νὰ τὸν ἀτενίσῃς τὸν Παρθενῶνα. Καὶ δὲν τὸν ἔχτισαν γιὰ «ἀρχαιολο-

γικόν μνημεῖον» οἱ πρόγονοί μας τὸν Παρθενῶνα. Γιὰ τέμενος ἱερὸ τὸν ἔχτισαν. Μόλις εἶχε ἀποκρουσθῆ ὁ βάρβαρος, ἡ φοβερὴ ἀπειλή, κι' οἱ Ἀθηναῖοι, ὄλης τῆς Ἑλλάδος ἐκπρόσωποι, ἐβάλλθηκαν νὰ ἀνεγείρουν τὸ μνημεῖο αὐτὸ τῆς εὐγνωμοσύνης στὸν Θεό, τὸ ὑπέροχο αὐτὸ δεῖγμα πῶς τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ἀνατείνεται στὰ οὐράνια καὶ γιὰ ν' ἀγωνισθῆ ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ πανηγυρίσῃ τὴν Νίκη. Αὐτῆς τῆς ἀνατάσεως μνημεῖο ἤγειρε ὁ δῆμος, μὲ τὸν Κίμωνα καὶ ὕστερα τὸν Περικλῆ, αὐτὴ ἡ ψυχικὴ ἀνάτασις ἐνέπνευσε, στὴν δημιουργία τοῦ μνημεῖου αὐτοῦ, τὴν ἑλληνικὴ τέχνη, μὲ τὸν Ἰκτῖνο καὶ τὸν Φειδία. Ναὸς στὸν Θεό, τὸν ἄγνωστο ἔστω, μὰ τὸν Θεὸ πού τὸ Πνεῦμα τὸ ἑλληνικὸ ἀναζητοῦσε πάντα· «ζητεῖν τὸν Κύριον εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὐροῖεν»!

Καί, ἀπὸ τότε πού ὁ Παῦλος ἐκήρυξε τὸν ἄγνωστο αὐτὸν Θεὸ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸν Ἄρειο Πάγο κι' ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης κι' ἡ Δάμαρις δέχθηκαν, ἐκεῖ στὸν ἱερὸ βράχο, τὸ οὐράνιο κήρυγμα, ἀπὸ τότε δὲν μπορῶ ἐγώ, ὁ Ἕλληνας νὰ ἀτενίσω τὸν Παρθενῶνα, ὅταν κλείνω τὰ μάτια μπρὸς στὸν Ἄρειο Πάγο. Τὸ πολὺ πολὺ τότε θὰ δῶ «τὰ ἀρχαῖα». Ἐνα, ἔστω καὶ τὸ πρῶτο στὸν κόσμον, «ἀρχαιολογικὸν μνημεῖον». Ἐνα ἀντικείμενο ἀρχαιολογικῆς σπουδῆς, πού θὰ ἔλθῃ ὁ ξένος ἀρχαιολόγος νὰ μοῦ δείξῃ, ὅτι τὸ μελετᾷ αὐτὸς πολὺ καλύτερα ἀπὸ μένα!

Δ'

Μὰ τὸ μήνυμα αὐτὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔχει καὶ μιὰν ἄλλη ζωτικὴ σπουδαιότητα γιὰ τὸ ἔθνος μας. Τοῦ δίδει τὴν παγκόσμια ἀποστολή του, πού τοῦ ἐξασφαλίζει μιὰ θέσι στὸν κόσμον. Κι' ἡ θέσι αὐτή, εἶναι προνομιακὴ, εἶναι μοναδική. Τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ

στὸ ἔθνος μας. Ἄλλη θέσι δὲν ἔχει στὸν κόσμον. Ἡ τὴν προνομιακὴ θέσι τῆς πνευματικῆς πρωτοπορείας, ἡ καμμιά θέσι ὑπὸ τὸν ἥλιον!

Τί εἶναι, ἀλήθεια, ἡ Ἑλλάς, ἡ τί εἴμαστε σὰν ἔθνος, σὰν λαός, ἂν κριθοῦμε μὲ ὑλικά κριτήρια, ἂν τοποθετηθοῦμε στὴν ὑλική, ἄς ποῦμε, γεωγραφία; Ἐνα ἀπὸ τὰ μικρότερα ἔθνη τῆς γῆς. Κι' ἀπὸ τὰ φτωχότερα, τὰ πιὸ ρημαγμένα, ὅπως μᾶς βλέπει ὁ κόσμος. «Αὐτὴ ἡ δυστυχησμένη χώρα». «This unhappy country», «ce pays malheureux»! Ἐτσι διαβοζομε, ἔτσι ἀκοῦμε νὰ μᾶς καλοῦν, ὄχι οἱ ἐχθροὶ μας παρά οἱ φίλοι μας. Κι' ἀκόμα εἴμαστε τώρα στὸ 1949, ἕνας ξεκληρισμένος λαός. Στὰ χρόνια τῆς δουλείας, πρὶν τὸ 1821, ὁ λαός τοῦτος ἦταν ἀπλωμένος ἀπὸ τὸν Δούναβι ὡς τὴς Πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου, ἀπὸ τὸν Τάραντα ὡς τὰ βάρη τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ τώρα, ἕνα ξερρίζωμα πού λές καὶ δὲν σταματᾷ. Βρισκόμαστε σὲ μιὰ γεωγραφικὴ θέσι σπουδαία τόσο πού προκαλεῖ σὲ μερικοὺς ἀγωνία. Μοναδικὴ θέσι ἀλήθεια, ὅμως κάθε ἄλλο παρά ζηλευτὴ. Φοβερὸ προνόμιό μας ἡ ἀκατάσχετη ἀμορραγία, ἡ φωτιά πού δὲν ἔχει σταματημό, ἡ ἐρήμωσις πού δὲν παίρνει τέλος.

Πόσο διαφορετικὴ ὅμως ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος στὴν πνευματικὴ γεωγραφία! Ἡ ἱστορία μας καθορίζει τὴν μοναδικὴ αὐτὴ θέσι, μὰ προσοχὴ ἡ ἱστορία μας. Ἡ ἱστορία πού ἀρχίζει βέβαια ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο, περίλαμπρο, μοναδικὸ «ἑλληνικὸ θαῦμα» μὰ δὲν κλείνει μὲ τὸ 146 π.Χ. (μὲ τὴν ἄλωσι τῆς Κορίνθου ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους), ὅπως ἐνόμισαν μερικοί. Δὲν εἶναι ἡ «ἱστορία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων». Εἶναι ἡ ἱστορία μας. Καὶ εἶναι ἡ ἱστορία μας, γιατί ἔχει ἀδιάκοπη συνέχεια. Συνέχεια ὄχι μόνο φυλετικὴ. Συνέχεια στὴν μοναδικὴ ἀποστολὴ πού ἔχει τὸ ἔθνος τοῦτο, τὴν ἀποστολὴ νὰ εἶναι φῶς στὸν κόσμον. Ἀπὸ τότε πού ὁ Παῦλος μίλησε

στὸν Ἄρειο Πάγο, κάτω ἀπὸ τὸν Περθενῶνα, καὶ ἔφερε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς, τοῦ πολιτισμοῦ τὸ μήνυμα, ἀπὸ τότε τὸ Ἔθνος ποὺ φαινόταν νὰ πηγαίνει στὸ «Ἀρχεῖον» τῆς ἱστορίας, δίπλα στοὺς Βαβυλωνίους, τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπὸ τότε τὸ Ἔθνος αὐτό, ἐπῆρε τὴν μεγαλύτερη ἀποστολὴ ποὺ μποροῦσε νὰ πάρῃ Ἔθνος στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία. Τὴν ἀποστολὴ, νὰ γίνῃ ὁ ἀγωγὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐπομένως ὁ θεμελιωτὴς τοῦ νέου κόσμου.

Ὅλο τὸ Ἑλληνικὸ θαῦμα μπῆκε, μὲ τὴν ἀποστολὴ αὐτὴ, στὸ πεδίο τῆς ἀθανασίας. Ὅχι τῆς ἱστορικῆς, μὰ τῆς ζωντανῆς, τῆς δημιουργικῆς ἀθανασίας. Οἱ «ἀρχαῖοι» δὲν εἶναι «ἀρχαῖοι». Εἶναι μὲ τὴν ἀποστολὴ αὐτὴ, οἱ πρόγονοι τῶν γενεῶν ποὺ πῆραν τὸ χριστιανικὸ φῶς νὰ τὸ προβάλλουν στὴν οἰκουμένη. Ὅλη ἡ προχριστιανικὴ μεγαλουργία, ὁ πολιτισμός, τὰ γράμματα, ἡ γλῶσσα ἐναρθρῶνονται στὴν ἀποστολὴ αὐτὴ. Μὰ καὶ οἱ ἥρωες, καὶ οἱ ἄγῶνες καὶ οἱ Μαραθῶνες, καὶ τῶν Σαλαμινδμάχων τὰ τρόπαια, καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ κοσμογονικοὶ θρίαμβοι, ποτισμένοι κατόπιν ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό μὲ τὸ νερὸ τῆς δημιουργικῆς αὐτῆς ἀθανασίας, γίνονται ἕνα μ' ἐμᾶς, μ' ἐμᾶς ποὺ ἀγωνιζόμαστε τώρα γιὰ ζωὴ ἢ θάνατο, σὰν ἕνα, ἕνιαῖο, ἀδιάσπαστο ἱστορικὸ ἔθνος ποὺ εἶναι ὁ φωτοδότης, ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐνα ἔθνος ποῦ, ὅσο κ' ἂν τὸ βοηθήσῃ, οὔτε τοὺς τόκους δὲν τοῦ δίνει ἀπὸ ὅ,τι τοῦ ὀφείλεις. Ἐνα ἔθνος ποῦ θὰ εἶναι ντροπὴ, καὶ στίγμα, καὶ κατάρρα, κι' ὄλεθρος γιὰ τὸν πολιτισμὸ καὶ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ τὸ ἀφίσῃς μόνον τοῦ στὸν σημερινό του ἀγῶνα.

Δὲν θέλει πολλὴ σοφία νὰ καταλάβῃ κανεὶς τί ὄπλο εἶναι ἡ θέσις μας αὐτὴ στὴν πνευματικὴ γεωγραφία, τί, ἀποφασιστικὸ ἀλήθεια, ὄπλο γιὰ τὸν ἀγῶνα μας. Ἐχει ὁμως ἕνα μειονέκτημα. Ὅπως ὄλα τὰ ὄπλα. Ἄμα

τὸ πετάξῃς ἀπὸ τὰ χέρια σου, δὲν σὲ ὀφελεῖ!

Ἐχομε παράπονο, ἔχομε πικρία, γιὰτὶ ὁ ξένος κόσμος δὲν μᾶς καταλαβίνει, γιὰτὶ οἱ σύμμαχοί μας μᾶς λένε «φίλους» καὶ μόνον τοὺς Τούρκους «συμμάχους». Γιὰτὶ οἱ φίλοι μας, μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθοῦν ἀλλὰ δὲν μᾶς ἀγαποῦν, μᾶς δίνουν τὰ δολλάρια τους ἀλλὰ δὲν μᾶς δίνουν τὸν θαυμασμό τους... Ἀλλὰ ποιὸς φταίει γι' αὐτό; Τί ἐκάναμε γιὰ νὰ βοηθήσωμε τοὺς ξένους νὰ σεβαστοῦν καὶ νὰ θαυμάσουν τὸ ἔθνος ποὺ ἐπρόκειτο νὰ βοηθήσουν;

Ἐκάναμε τὸ ἀλβανικὸ ἔπος, θὰ πῆ ἴσως κανεὶς. Καὶ βέβαια ἐστήσαμε τὸ λαμπρὸ ἐκεῖνο τρόπαιο ποὺ λέγεται ἡ νίκη τῆς Ἀλβανίας. Τρόπαιο ἐφάμιλλο—ναί, ἐφάμιλλο!—τῶν Πλαταιῶν καὶ τῶν Σχλαμίνων. Ναί, ἀλλὰ, τίς Πλαταιῆς καὶ τίς Σαλαμῖνες τίς ἀξιοποίησε καὶ τίς παρέδωσε στὸν θαυμασμό τῶν αἰώνων ἕνα ἔθνος ποὺ βρισκόταν τότε σὲ πνευματικὴ ἀκμὴ κι' ἤξερε νὰ ἐντάξῃ τὰ τρόπαιά του στὴν μεγάλη πνευματικὴ δημιουργία. Ἐνῶ ἐμεῖς τώρα; Ἀποξενωμένοι ἀπὸ τὸν πνευματικὸ μας ὄπλισμό, δὲν σταθήκαμε ἱκανοὶ οὔτε ἐμεῖς νὰ καταλάβωμε ὅσο πρέπει, οὔτε τοὺς ἄλλους νὰ βοηθήσωμε γιὰ νὰ νοιώσουν καὶ σεβασθοῦν τίς μεγάλες μας νίκες. Ἐτσι, τὰ κατορθώματα αὐτά, μονωμένα, καταντοῦν νὰ θεωρηθοῦν ἀπλᾶ πολεμικὰ ἐπεισόδια, χάνονται καὶ μικραίνουν στὰ μάτια τοῦ κόσμου, στὸ τέλος μικραίνουν μπροστὰ στὰ δικά μας, τὰ ἴδια τὰ μάτια.

Ὅ,τι λοιπόν, εἶπαμε γιὰ τὴν ἀνάκτησι τοῦ πνευματικοῦ μας ὄπλισμοῦ, ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν ἀγῶνα στὸ πεδίο τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης. Πρέπει, χωρὶς ἀναβολή, νὰ ἀρπάξωμε πάλι τὰ ὄπλα μας ποὺ θὰ μᾶς δώσουν τὴν νίκη καὶ σὲ τούτῃ τῇ μάχῃ. Σὲ μιὰ κοινὴ γνώμη ποὺ ἀρχισε νὰ συνετίζεται καὶ σήμερα δὲν σκέπτεται καθόλου μὲ τὴν ἐγκληματικὴ ἐπιπολαιότητα ποὺ ἔδειχνε χθές,

σὲ μιὰ τέτοια διεθνή κοινή γνώμη, πρέπει νὰ προβάλωμε τὴν αἰώνια, σεβαστὴ μητέρα—ναί, μητέρα!—Ἑλλάδα. Τὴν Ἑλλάδα ποὺ ἐθεμελίωσε τὸν νεώτερο πολιτισμό, τὴν χριστιανικὴ Ἑλλάδα, ποὺ ἀγωνίζεται καὶ σήμερα γιὰ τὸν πολιτισμὸ ποὺ εἶχε δώσει στὴν ἀνθρωπότητα. Ἀλλά, φυσικά, γιὰ νὰ τὰ ποῦμε ὅλα αὐτά, πρέπει πρῶτα νὰ τὰ νοιώσωμε ἑμεῖς οἱ ἴδιοι. Γιατί, πῶς τὸ θέλετε, ὁ κόσμος ξέρει νὰ ξεχωρίζη τὸ ψεύτικο ἀπὸ τὸ ἀληθινό, τῆς καρδιάς τὰ λόγια ἀπὸ τὸ «ἀλλαλάζον κύμβαλον»!

Λέγοντας αὐτά, ἔχομε ὑπ' ὄψι μας γεγονότα, εὐτυχῶς ὄχι μόνο τὰ δυσάρεστα ποὺ ξέρομε ὅλοι ἀλλὰ καὶ ἄλλα εὐχάριστα, πολὺ εὐχάριστα γεγονότα, ποὺ δίδουν τὴν ἔμπρακτὴ ἀπόδειξι τῶν ὄσων λέμε. Ὁ τακτικὸς ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων» ἔχει δὴ πολλές φορές τί θαυμάσιο ἀποτέλεσμα φέρνει στὴν ξένη κοινή γνώμη μιὰ ἀπλὴ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία γιὰ νὰ ἐμφανίσωμε στὸν κόσμον τὴν χριστιανικὴ Ἑλλάδα. Θυμᾶται τὸν Daniel-Rops, ποὺ, ἀπὸ ἀφορμὴ τὴν «Διακήρυξι» τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων», μιλά μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ποὺ δίδει «Une leçon au monde». Ὁ ἀναγνώστης αὐτὸς μπορεῖ τώρα νὰ ἐκτιμῆσῃ τί θὰ γινότανε ἂν, ἀντὶ γιὰ μιὰ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, εἶχαμε μιὰ γενικὴ πνευματικὴ ἐξόρμησι ὅλης τῆς Ἑλλάδος!

Ἐχάσαμε ἕκατὸ χρόνια, καταχωνιάζοντας τοὺς τίτλους μας ποὺ μᾶς ἔκαναν τὸ πιὸ σεβαστὸ καὶ προνομιούχο ἔθνος τῆς γῆς. Ἐνας αἰώνας χαμένος!

Ναί, μὰ τώρα ζοῦμε, μιὰ τέτοια κοσμογονία, ὅπου οἱ στιγμὲς εἶναι αἰώνας. Ἄς πάρωμε ἕνα τέτοιον αἰῶνα γιὰ ν' ἀνακτήσωμε ὅ,τι ἐχάσαμε, ὄπλο πολῦτιμο, ἀποφασιστικὸ γιὰ τὸν ἀγῶνα μας. Ἀλλὰ ἄς μὴ χάνωμε οὔτε στιγμὴ πιά!

Ε'.

«Μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη»!

Τὸ θεμέλιο αὐτὸ τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς, ἡ ἀγάπη, πρέπει νὰ γίνῃ θεμέλιο καὶ στὴν ἀνασυγκρότησι τῆς Ἑλλάδος μας ὄχι μόνο ἀφοῦ ἀγωνισθῆ, μὰ καὶ γιὰ νὰ ἀγωνισθῆ.

Ἄς θυμηθοῦμε, ὅ,τι εἶπαμε στὴν ἀρχή. Ὅλοι οἱ ἀγῶνες τοῦ ἔθνους μας ἦσαν τῆς Πίστεως πόλεμοι. Μὰ τοῦτος θὰ εἶναι πόλεμος, ὅπου τὸ πᾶν θὰ μετρηθῆ ἀπὸ τὴν Πίστι μας. Καὶ νεῦρο τῆς ἡ Πίστις ἔχει τὴν ἀγάπη. Πρέπει νὰ πιστέψωμε στὴν δύναμι τῆς ἀγάπης, τῆς ζωντανῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ποὺ θὰ δείξῃ ἔμπρακτα, ὅτι δὲν εἶναι μόνο λόγια ἡ ἐνότης ἡ ἀδιάσπαστη ὄλων μας σὲ τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Καὶ πρὶν ἀπ' ὅλα, χρειάζεται νὰ καταλάμψῃ τὸ ἑλληνικὸ στερέωμα ἡ ἀγάπη πρὸς ἐκείνους, ἢ τίς οἰκογένειες ἐκείνων, ποὺ ὑποφέρουν περισσότερο ἀπὸ μᾶς. Καὶ σὲ ἀπόλυτη προτεραιότητα, ἡ ἀγάπη σ' ἐκείνους ποὺ βάζουν κάτω τὴν ζωὴ τους γιὰ μᾶς.

Ἡ εἴμαστε ὅλοι ἕνα, ἢ δὲν εἴμαστε. Δὲν μπορεῖ νὰ χύνουν τὸ αἷμα τους οἱ μὲν καὶ οἱ ἄλλοι νὰ καλοῦνται νὰ πληρώνουν μόνο «φόρους». Δὲν μπορεῖ, δὲν εἶναι ἀνεκτό, εἶναι ἔγκλημα, ἄλλοι νὰ ξαγρυπνοῦν καὶ νὰ εἶναι ἐκτεθειμένοι στὸν θάνατο ἢ στὶς καιρικὲς ταλαιπωρίες, ἢ στὴν ἐξαντλητικὴ δουλειά, ποὺ ἐπιβάλλει ὁ ἀγῶνας, στὸ κρῦο καὶ στὴν φυματίωσι, μὲ μισθὸ τὸ «Starvation Limit», τὸ ὄριο λιμοκτονίας ποὺ εἶδαμε σὲ προηγούμενα ἄρθρα, καὶ οἱ ἄλλοι νὰ... συμμετέχουν στὶς θυσίες, μ' ἐκεῖνα τὰ χαρτάκια τῆς Προνοίας, ὅταν πᾶνε στὸν κινηματογράφο ἢ στὸ θέατρο... καὶ νὰ κυττάζουν—ὅπως γίνεται συχνά—πῶς οὔτε καὶ αὐτὰ νὰ μὴν τὰ δώσουν!

Θὰ εἰπῶ κάτι ἄλλο. Οἱ γενεὲς ποὺ θὰ ἔλθουν θὰ φρίττουν, βέβαια, θὰ ἀνατριχιάζουν, ὅταν ἀκοῦν τὰ ἐγκλήματα ποὺ ἔγιναν καὶ γίνονται,

ἀπὸ τοὺς «κατσαπλιάδες». Ἄλλὰ δὲν πιστεύω ὅτι θὰ ἀνατριχιάζουν λιγώτερο, ὅταν μαθαίνουν ὅτι οἱ οικογένειες τῶν θυμάτων τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶν, μὰ, ἀκόμη περισσότερο, οἱ οικογένειες ἐκείνων ποὺ σκοτώθηκαν γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ ἐγκλήματα αὐτά, ἐπερίμεναν μῆνες ὀλόκληρους γιὰ νὰ πάρουν κάτι, τὸ πενιχρὸ «βοήθημα»!

Θὰ ἀκούσατε ἴσως.. ὅτι δὲν ἔχομε λεπτά. "Ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ μᾶς δίνουν μὲ τὸ σταγονόμετρο, ὅτι.. ὅτι.. Μὴν τὰ πιστέψετε αὐτά. Γιατί, ἂν τὰ πιστέψετε, πέφτομε πάλι στὴν παγίδα ποὺ μᾶς ἐτοίμασε ἡ ὕλιστικὴ νοοτροπία, γιὰ νὰ γίνωμε θύματα τοῦ ἐγκλήματος. Ἐκεῖνο ποὺ ἔρχεται πρὶν ἀπ' ὅλα εἶναι ἡ ψυχὴ. Κι' ἐκεῖνο ποὺ φανερώνεται κι' ἐδῶ εἶναι πῶς στὴν ὑπόθεσι αὐτὴ λείπει ἡ ψυχὴ, ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος, ἡ δύναμις τῆς ἀγάπης, ποὺ θὰ δίνῃ ζωὴ στὴν ρουτίνα. Ἡ ἔλλειψις χρημάτων φταίει, ὅταν ἡ χήρα τοῦ πολεμιστῆ περιφέρεται, ἡμέρες, ἐβδομάδες, ἀπὸ Ὑπουργεῖο σὲ Ὑπουργεῖο γιὰ νὰ πάρῃ τὸ ἐπίδομα, χωρὶς κάποια συμπόνοια νὰ τὴν κρατήσῃ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ νὰ πάρῃ μιὰν ὥρα ἀρχήτερα ἐκεῖνο ποὺ θὰ τὸ πάρῃ οὕτως ἢ ἄλλως κάποτε;

"Ὅχι, δὲν εἶναι πῶς λείπουν τὰ χρήματα. Εἶναι πῶς λείπει ἡ ψυχὴ. Εἶναι πῶς, ἐνῶ ἔχει ἐπιστρατευθῆ ἡ θυσία δὲν ἔχει ἐπιστρατευθῆ ἡ ἀγάπη! Καὶ πρέπει ἀμέσως νὰ ἐπιστρατευθῆ ἡ ἀγάπη!

Μιὰ μεγάλη ἐξόρμησις ἀγάπης πρέπει νὰ ξεχυθῆ σὰν χείμαρρος, νὰ κατακλύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Τί θὰ πῆ «φορολογία εὐπόρων» καὶ «λογιστικὰ βιβλία» καὶ τὰ τέτοια! Τοὺς ποταμοὺς τοῦ αἵματος πρέπει νὰ τοὺς συνοδεύουν ποταμοὶ ἀπὸ ἔμπρακτες ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης. Τῆς ἀγάπης ποὺ ὄχι μόνον ἀνοίγει τὰ πουγγιά μὰ καὶ θαυματουργεῖ κι' ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχουν τὰ πουγγιά. Τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ποὺ, ἀκριβῶς ὅταν

δὲν βρίσκει ἐπιχορηγήσεις, διαθέτει ἀφθονώτερη τοῦ πνεύματος τῆς δυνάμι, ποὺ βρίσκει πάντα δρόμο σὲ κάθε ἀδιέξοδο! Ὁ «πολύμητις» Ὀδυσσεὺς ἀναστημένος, Χριστιανὸς πιά, μὲ τὴν πολυμήχανη σοφία του ὀδηγημένη ἀπὸ τὸ δέκατο τρίτο κεφάλαιο τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου!

Αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἡ ἀγάπη σὰν ἀγωνιστῆς μᾶς χρειάζεται τώρα, ἀμέσως. Ἡ ἀγάπη ποὺ, ὅταν ἔχη λεπτά τὰ ζωντανεύει καὶ τοὺς μυριοπλασιάζει τὴν ἀποτελεσματικότητά τους, ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν ἔχη, δὲν μένει μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Πάντα κάτι σοφίζεται, κάτι κάνει. Πάντα, μιὰ συμπόνοια δείχνει. Πάει στὸ σπῆτι, ἔστω μόνον γιὰ μιὰ στοργικὴ ἐπίσκεψι. "Ἐστω γιὰ νὰ δῆ ὁ ἄλλος πῶς ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἀγάπη⁽²⁾. Μπορεῖ γιὰ ἄλλους λαοὺς νὰ χρειάζονται γι' αὐτὸ πάντοτε ὕλικά μέσα. Μπορεῖ, γιὰ ἄλλους λαοὺς, ἡ ἀγάπη, γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ ἕναν νὰ πρέπη νὰ εἶναι κατὰφορτη. Γιὰ τοῦτον τὸν εὐγενικό, τὸν ὑπέροχο λαό, καὶ μὲ ἄδεια τὰ χέρια ἂν ἔλθῃ, εὐπρόσδεκτη εἶναι καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἀρκεῖ νὰ μὴν ἔρχεται μὲ ἄδεια τὴν καρδιά.

Μὲ αὐτὴ τὴν ἀγάπη θὰ νικήσῃς τὸ μῖσος. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀγάπη δὲ θὰ χρειασθῆ καν — σὲ πολλὰς περιπτώσεις — νὰ τὸ νικήσῃς. Θὰ πέσῃ μόνον του, θὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα, θὰ τοῦ λείψῃ ἡ τροφή του, ἡ ἔλλειψις τῆς ἀγάπης.

Γιατί, ὅπου λείπει ἡ ἀγάπη — ἡ φύσις μισεῖ τὸ κενὸν — ἐκεῖ θὰ ἔλθῃ τὸ μῖσος. Καὶ ὅποιος βλέπει, ὅποιος συνειθίσῃ νὰ βλέπῃ τὸ ἐγκλημα, ποὺ λέ-

(2) Θὰ ἤθελα νὰ συστήσω θερμότερα στὸν ἀναγνώστη νὰ διαβάσῃ τὸ βιβλίο «Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγάπης» ποὺ ἔχουν ἐκδόσει τὰ «Συνεργαζόμενα Χριστιανικὰ Σωματεῖα». Ἐχει ἐξαντληθῆ καὶ ἡ δεύτερη ἐκδοσις καὶ τώρα κυκλοφορεῖ ἡ τρίτη. Ἐκεῖ θὰ δῆ στὴν πραγματικότητα αὐτὰ ποὺ λέμε μὲ λόγια στὸ κείμενο.

γεται ἔλλειψις τῆς ἀγάπης, συνειθίζει ἔπειτα—ἔτσι εἶναι ὁ ἄνθρωπος— νὰ μὴν τρομάζη καὶ τόσο, νὰ μὴν φρίττη καὶ τόσο, ὅταν βλέπη τὸ ἔγκλημα ποὺ γίνεται μὲ τὸ κονσερβοκοῦτι ἢ μὲ τὴν νάρκη!

ΣΤ'.

Γίνεται λόγος καὶ ἔγινε λόγος γιὰ ἓνα «ἐθνικὸ συναγερμό». Καὶ νόμος σχετικὸς ὑπάρχει γι' αὐτό. Ὅμως, ξέρομε, ὅτι συναγερμός δὲν γίνεται μὲ νόμους, γίνεται μὲ πνεῦμα. Μὲ τὸ πνεῦμα ποὺ δὲν παράγεται στὰ τυπογραφικὰ πιεστήρια τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» ἀλλὰ εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ζωῆς θεμελιωμένης ἐπάνω στοὺς θησαυροὺς τοῦ πνεύματος, ποὺ μᾶς τοὺς ἔχει τόσο ἄφθονα δώσει τόσων αἰώνων καρποφόρος ἐθνικὴ παράδοσις. Στὸν νόμο, στο χαρτί, ὁ «ἐθνικὸς συναγερμός» εἶναι δυὸ ἄψυχες λέξεις. Πραγματικότης θὰ γίνῃ ὅταν γίνῃ πνευματικὸς συναγερμός. Καὶ ὁ πνευματικὸς συναγερμός θὰ γίνῃ μόνον ὅταν ἔχη βάσι ἐκείνη τῆ χριστιανικῆ πίστι ποὺ ἀπετέλεσε τὴ ζωὴ τοῦ Ἑθνους στὸ παρελθόν καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὴ ζωὴ τοῦ Ἑθνους καὶ στὸ μέλλον.

Ὁ συναγερμός αὐτός δὲν πρέπει νὰ ἀφίση ἀσυγκίνητο τὸ ἐπίσημο κράτος. Κάθε ἄλλο! Δὲν μπορεῖ ἐπ' ἄπειρον τὸ κράτος νὰ μένη ἔξω ἀπὸ τὸν πνευματικὸν παλμόν τοῦ Ἑθνους. Ἀλλὰ τὸ κράτος θὰ τὸν πάρῃ τὸν παλμόν αὐτό, ὄχι ἀπὸ τοὺς νόμους ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐπαφὴ τῶν ἐκπροσώπων του—ἐκείνων ποὺ «κρατοῦν»,— μὲ τὴν λαϊκὴ ψυχὴ, μὲ τὸν λαϊκὸ πνευματικὸ παλμό.

Καὶ αὐτὴ τὴν ἐπαφὴ πρέπει νὰ τὴν δημιουργήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀφοῦ γιὰ τὴ ζωὴ του πρόκειται, καὶ ἐπὶ τέλους δικὰ του δημιουργήματα, δικοὶ του ἐντολοδόχοι εἶναι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ χειρίζονται τὴν κρατικὴ ἐξουσία. Τοῦ λαοῦ δουλειὰ εἶναι νὰ

μάθῃ σ' ἐκείνους πού, ἔστω καὶ μὲ ἓνα σχηματικὸ μᾶλλον τρόπο, εἶναι ἐντολοδόχοι του, νὰ τοὺς μάθῃ νὰ σέβωνται τὴν πνευματικὴ ἐπιταγὴ.

Ἄν ἐμεῖς, ὁ λαός, πικραινόμαστε γιὰτὶ βλέπομε τὸν βουλευτὴ μας καὶ τὸν ὑπουργό μας νὰ μὴν εἶναι στὶς πνευματικὲς ἐπάξεις... Ἄν, τὴν ὥρα ποὺ οἱ ἄλλοι θυσιάζονται, τοὺς βλέπομε νὰ γεμίζουν τίς στήλες τῶν ἐφημερίδων καὶ τὰ κύματα τοῦ ραδιοφώνου μὲ τίς ἰδιοτελέστερες καὶ ἐμπαθέστερες μικρολογίες τους καὶ ἀντεγκλήσεις τους. Ἄν μᾶς κάνουν ἀδιάκοπο πόλεμο τῶν νεύρων μὲ τὸ ποιοῦ ὑπουργεῖο θὰ πάρῃ ὁ ἓνας καὶ ποιοῦν δήμαρχο Παρακαμπυλίων θὰ πάρῃ ὁ ἄλλος. Ἄν, στὴν εἰδησεογραφία τῶν ἐφημερίδων, τὰ κατορθώματα τοῦ στρατοῦ μας, πολλές φορές ἀφθάστου ἠρωϊσμοῦ κατορθώματα, ἢ ὁ πόνος τοῦ Ἑθνους κι' αὐτὸ τὸ παιδομάζωμα, μπαίνουν σὲ δευτέρῃ σειρά, γιὰ νὰ ἀπασχοληθοῦμε μὲ τίς ἐλεεινότητες στὸν πολιτικὸ μας κόσμος, μὲ τὸ πότε μαλλώνουν καὶ πότε «ἀγαπίζουν» (πάντοτε ἀπὸ μικροπολογισμὸ) καὶ πότε ἐδέχθηκε νὰ μειδιάσῃ ὁ ἓνας καὶ πότε τὸ φτέρνισμα τοῦ ἄλλου εἶναι ἀληθινὸ ἢ συμβολικόν... Ἄν πικραινόμαστε γιὰ ὅλα αὐτά, νὰ ξέρωμε ὅτι ἐμεῖς φταῖμε. Ἐμεῖς, ὁ λαός. Ἐμεῖς, ποὺ δὲν ἔχομε κανένα κομματικὸ συμφέρον, ἐμεῖς ποὺ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἀνακατευόμαστε στὴν πολιτικὴ, γιὰ νὰ εἶμαστε ξένοι μὲ τὰ παζαρέμματα τῆς πολιτικῆς.

Ἐμεῖς, λοιπόν, νὰ τοὺς τὰ ποῦμε ἢ μᾶλλον νὰ τοὺς τὰ λέμε συνεχῶς, καθαρὰ καὶ ξάστερα. Πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους, πῶς ὁ Ἑλληνικὸς λαός, αὐτὴ τὴν στιγμὴ εὐρίσκεται σὲ πνευματικὸ ἐπίπεδο πολὺ ψηλότερο ἀπὸ ὅ,τι νομίζουν, σκυμμένοι καθὼς εἶναι, εἰκοσιτέσσαρες ὧρες τὸ εἰκοσιτετράωρο, στὸ τραπέζι τοῦ πολιτικοῦ χαρτοπαιγνίου. Ὅτι, ἐπὶ τέλους, αὐτὸς ὁ λαὸς εἶναι καὶ ὁ ψηφοφόρος. Ὅτι ἔχομε καὶ βιβλιάρια ἐκλογικὰ